

El fet que aquest acte se celebri dins la seu de l'Acadèmia nacional en subratlla la solemnitat, cosa que jo aprecio de debò. Avui i aquí no sé estar-me d'evocar la figura de Jordi Sarsanedas, home de lletres completíssim i insubstituïble, member assidu de la Secció Filològica, la desaparició del qual, al novembre de l'any passat, ha deixat un buit sense fons en la vida cultural i intel·lectual del país. Com veuen vostès, la formalitat objectiva d'aquesta cerimònia revesteix immediatament, per a mi, una dimensió subjectiva ben viva i sensible. La circumstància total em suscita una llarga successió de records i de sentiments que es remunten molts anys ençà, fins a l'època d'aquella acollida simpàtica que vaig trobar a la Biblioteca de Catalunya quan començava a endinsar-me seriosament en la cultura catalana, en els ja remotíssims anys 60. Associada amb això és la imatge de personatges clau que lluitaven en aquells anys per salvar la vida intel·lectual comunitària, per conferir-hi normalitat, en aquells temps difícils, abans que l'Institut d'Estudis Catalans tornés a ocupar el seu domicili legítim entre aquestes parets, amb aquest pati noble i alhora entranyable, fet a la mida de l'home.

Confesso que aquestes diguem-ne palpitations augmenten la sensació que tinc d'estar somiant davant la realitat del gran honor que em fan l'Institut Ramon Llull i la Fundació Congrés de Cultura Catalana amb la concessió del Premi Internacional Ramon Llull en la seva dissetena edició. La companyia on m'incorporen és d'una categoria intel·lectual i humana amb la qual, sincerament, no se m'hauria ocorregut mai d'arreglar-me, malgrat el fet d'haver conegut personalment molts dels guardonats anteriors: el crític subtil i polifacètic Giuseppe Tavani, el gran historiador Paul Preston, l'infatigable Til Stegmann, i, més ençà, dues personalitats emblemàtiques, els tan enyorats Pierre Vilar i Arthur Terry... Tota una plèiade d'intel·ligències admirables i d'amics incorruptibles dels Països Catalans.

De fet, el primer Premi Internacional Ramon Llull, convocat per la novella Fundació Congrés de Cultura Catalana, va ser atorgat no pas a un individu sinó a una associació acadèmica, The Anglo-Catalan Society. Va ser l'any 1986, i recordo que vaig

llegir la grata notícia mentre m'estirava i feia els darrers preparatius per participar en la marató de Barcelona d'aquell any. L'import del premi va propiciar i sufragar una etapa d'activitat intensificada en la vida de la nostra associació, etapa que consonava amb l'ambient, als Països Catalans, d'aquella conjuntura 'transicional'. La injecció de capital va assegurar la continuïtat de la nostra sèrie de publicacions 'ocasionals', inaugurada l'any 80 (i m'és molt grat d'esmentar-ho en la seva preseència) amb l'edició de *The Social Structure of Catalonia*, del Dr. Salvador Giner, aleshores professor de sociologia de la Universitat de Londres. A més a més, amb el suport continuat de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, vam establir un servei de beques als alumnes de català de les universitats britàniques per assistir a cursos d'estiu de llengua catalana. I vam instaurar la tradició de convidar un *visiting lecturer*, proposat per la Fundació, que donés la conferència central de cada reunió anual de la Society. I més coses encara que es van derivar d'aquestes condicions, incloent-hi tota una xarxa de contactes professionals i de relacions humanes que enriqueixen encara la funció estrictament acadèmica de la Society.

Jo, aleshores, del 1987 fins al 1990, n'era el President, i en aquells anys vaig fer molt feina amb el qui era aleshores el director d'activitats de la Fundació, en Miquel Strubell i Trueta. Esmento aquest detall per dues raons. En primer lloc, per explicar que així es tancava un circuit de relació amb la família Trueta. El distingidíssim cirurgià, Josep Trueta, durant el període d'exili que va passar a Oxford, havia estat un dels fundadors de l'Anglo-Catalan Society. El seu llegat humà s'associava també amb dues altres figures rellevants de la diàspora: l'antropòleg i polític Josep Maria Batista i Roca, i el traductor, editor i bibliòfil Joan Gili, encarnacions complementàries de *The Spirit of Catalonia* tan finament analitzat per Trueta en el seu llibre clàssic. Feliç i pròspera la tradició que pot comptar amb fundadors d'aital categoria. I la filla del Dr. Trueta, Amèlia, és actualment la Presidenta d'Honor de la Society, en successió a Batista i Joan Gili: una simetria deliciosa que denota continuïtat i constància.

La segona reflexió relacionada amb això té encara més a veure amb la meua presència en aquesta cerimònia. Agraeixo i estimo de debò el gran honor que em fa el jurat, en representació de les dues entitats patrocinadores del Premi Ramon Llull. Però és que jo, més que ningú, sóc conscient de la dimensió 'comunal' implicada en el relleu que adquireix avui la meua persona. Diria que és fins a cert punt el revés de la mateixa

medalla que representava la concessió del primer Premi Ramon Llull a l'Anglo-Catalan Society. Dit d'una altra manera, clar i català i sense falses modèsties, si jo he 'fet coses' útils i dignes de consideració, si he pogut fer una petita aportació al coneixement de Catalunya, fronteres enllà, alguna aportació a l'estudi de la llengua i la literatura catalanes, això només ha estat possible gràcies a unes determinades estructures diguem-ne corporatives –universitàries, gremials o institucionals – i a les possibilitats de cooperació que generaven i generen. Tot un calidoscopi de relacions professionals i humanes. Penso en les primeres lliçons, intel·lectuals i ètiques, rebudes dels vells mestres: Batista i Roca i Geoffrey Walker a Cambridge; Aramon i Serra, Joaquim Molas i Eduard Artells a Barcelona. Després, instal·lat com a professor universitari, una llarga etapa de cooperació professional plenària, començant amb els col·legues del meu propi departament d'estudis hispànics de la Universitat de Sheffield. Sense oblidar els alumnes, a qui homenatjo col·lectivament amb un esment especial de l'ex-alumne, coautor i fidel amic Antoni Ibarz, reusenç de soca-rel. I així també vull esmentar les experiències productives compartides amb col·legues de les universitats de Catalunya, de València i de les Illes Balears, sense oblidar la Universitat Catalana d'Estiu. Dins aquest darrer marc, m'enorgulleixo avui de poder comptar amb la llarguíssima amistat personal –filla d'aficions historico-literàries comunes- que m'uneix amb en Joan-Lluís Marfany i en Jordi Castellanos. Amb aquest la coneixença es va fer dins el marc de l'Anglo-Catalan Society, per consolidar-se durant el congrés fundacional de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, celebrat a Cambridge l'any 1973. I permetin-me d'al·ludir, finalment, al deute que sento envers els meus editors catalans, concretament en Francesc Vallverdú i en Max Cahner: tots dos m'honoren amb una amistat ferma que ha anat molt més enllà de la proverbial bona educació dels bons editors.

Els noms que he anat mencionant són representants d'un inventari que podria ser molt més llarg: tant vostès com moltes altres persones que tinc presents i que el temps no em permet de mencionar seran comprensius respecte a les omissions. Bé, aquests noms, remetent a elements que figuren al meu *curriculum vitae* oficial. Un altre element que no hi figura pas, però del qual sóc tant o més orgullós, és el fet de tenir, gràcies a l'engranatge del sistema de lectorats, una fillola barcelonina: una autèntica ben plantada

que avui fa divuit anys i que, com els meus propis fills i nets, m'inspira una certa confiança respecte al future col.lectiu.

Tornant on era, el reguitzell de records, noms i dates que els he etzibat, ens fa especialment conscient del pas del temps, almenys m'ho fa a mi que sóc prou gran –ai las!- com per haver tingut dues converses amb la senyora Caterina Albert/Víctor Català, allà als primers anys seixanta quan, innocentment, m'embarcava en l'estudi de la narrative modernista... Permetin-me que continuï una mica més en aquesta vena nostàlgica...

Algú ha dit recentment que 'En la memòria de molts Catalans conviuen els records de la biografia personal i els d'algunes fites de la història col.lectiva. Poden dir que "hi eren", com a actors o espectadors, en moments crucials per a Catalunya'.

Docs bé, a la paret del menjador de casa meva hi tinc penjat, encara, trenta anys després, un dels cartells originals del Congrés de Cultura Catalana, celebrat l'any 1977, quan s'esperava d'un moment a l'altre, amb un cert nerviosisme, la publicació de la nova Constitució espanyola. És una joia de disseny original que capta de seguida l'atenció i la curiositat (algú de vostès potser se'n recorda?). Les lletres majúscules de l'alfabet –negres, massisses- una mica a l'estil d'allò que et fan recitar a ca l'oculista però en una distribució quadrada, sense gradació, tenen a sota, en minúscules, el nom o valor fonètic de cada lletra. Hi ha sis excepcions: els espais que correspondrien a les majúscules A, E, i Ela estan ocupats respectivament per les paraules 'autonomia', 'estatut', 'llibertat d'expressió', escrites lliurement en lletra vermella, reproduint la urgència d'un eslògan polític pintat a mà. Els espais corresponents a la C, la I i l'O, en canvi, estan buits, i cal fer un esforç mental per reconèixer que remetent al lema oficial del Congrés de Cultura Catalana: 'Català, idioma oficial', reproduït en minúscules en una franja inferior horitzontal, a sota dels numerals on la lletra vermella i quatre columnes verticals que indiquen l'ortografia de les xifres, fan ressaltar la data del Congrés: 1977. Tot plegat, una composició gràfica senzilla, però ben expressiva i eficaç, que jo contemplo cada dia. Tot recordant el Congrés, com si fos ahir o abans d'ahir, m'adono vivament que aquest cartell resumeix i simbolitza una frontissa importantíssima en la història recent de Catalunya. Marca una fita en la trajectòria que la nostra generació –la de la postguerra- hem viscut i que ara ens toca contemplar amb perspectiva històrica, tant els assoliments com les

oportunitats perdudes. Això no vol pas dir, òbviament, viure en el passat, perquè implica una preocupació pel present i una visió de futur. Consta com a demostració d'això el conjunt d'articles publicats a la revista *L'Avenç* a l'abril d'enguany, un dossier interessantíssim, i simptomàtic, sobre 'Catalunya, trenta anys després'. El fonamenta la convicció que un sentit just de la història –el contrari, essencialment, de l'amnèsia col·lectiva- és un prisme imprescindible per a enfocar l'ineludible qüestió: 'On som? D'on venim? Cap a on anem?'

Això que acabo de dir semblarà potser menys banal si em permeten de glossar-ho a través de les 'metàfores morals' que componen el *Llibre d'Amic i Amat* de Ramon Llull. Cito (d'una versió modernitzada): 'Es nuaven els amors de l'Amic i l'Amat amb memòria, enteniment i voluntat, per tal que l'Amic i l'Amat no se separessin.' Memòria (D'on venim?), enteniment (On som?, o potser Qui som?), voluntat (Cap a on anem?). Al llarg del text el beat teixeix un contrapunt subtil entre aquestes tres figures que infon un tens nervi personal i, valgui el mot, racional al vol de l'anhel místic. I així el conjunt de les 'metàfores morals' es mou constantment entre 'creença' i 'intel·ligència'. Vegem-ho: 'Veia l'Amic en el nombre 'u' i de 'tres' major concordance que en altre nombre, per tal com tota forma corporal venia d'ésser a no ésser pel nombre damunt dit.' Entre la divina Trinitat i l'experiència del jo dins el flux del temps, passat (memòria), present (enteniment), futur (voluntat).

'Aixecava l'Amat l'enteniment a entendre les seves alteses, per tal que l'Amic inclinés la seva memòria a recordar els seus mancaments, la voluntat els menyspreés i pugés a estimar les perfeccions del seu Amat.'

'Contemplant l'Amic el seu Amat subtilitzava en el seu enteniment i s'enamorava en la seva voluntat. I sorgeix la qüestió de per quin dels dos subtilitzava més fortament la seva memòria per recordar el seu Amat.'

M'agradaria continuar citant d'aquest fragment microscòpic del monumental *opus* lul·lià, i continuar comentant un text que és una joia de la literatura mística occidental. Però vostès no han vingut pas per escoltar una conferència literària. Em sembla que he dit prou per demostrar com la veu de Ramon Llull ens arriba a través dels segles i com, salvades totes les distàncies, encara ens pot ajudar a situar-nos en el nostre temps i en la nostra condició humana. Abans al·ludia a la rellevança dels fundadors en la prosperitat de

les tradicions. I no cal que torni a situar-me al caire de l'abisme de l'obvietat recordant la importància fundacional de Ramon Llull per a la tradició lingüísticoliterària catalana.

Procuraré mostar-me mereixedor, amb tota humilitat, d'aquest premi que commemora la seva figura. Com han presenciat vostès, l'honor de rebre'l m'ha provocat una allau de records, un exercici de la memòria. Els asseguro que també enfortirà la meva voluntat de restar al servei de la cultura catalana.

Alan Yates

Sheffield, juny del 2007